

תערוכות

אמן לא אלוהים

לתערוכתו החדשה של רפי לביא, במוסיאון תל-אביב לא תיערך פתיחה רשמית וחגיגת, כמקובל.

תערוכת-יחיד לאמן במוסיאון היוקרתית אומנם איננה מאורע של יום יום, אבל רפי לביא ממאן לסטות מהרגלו מזה שנים רבות. הוא לא בא ל"פתיחות", לפני כעשר שנים החליט רפי לביא, האמן והמורה, להדיר רגליו מפתיחות חגיגות של תערוכות. מאז לא ביקר אלא בפתיחות תערוכותיהם של אביבה אורי, ושל יוסף זריצקי, ובתערוכות ספורות של אמנים צעירים. "אם ברצוני לפגוש חברים", טוען רפי, "מוטב להיפגש בבית, ולא להפוך את פתיחת תערוכתם ל-אירוע חברתי, שבו הציונים המוצגים הם החלק הפחות מעניין בדבר."

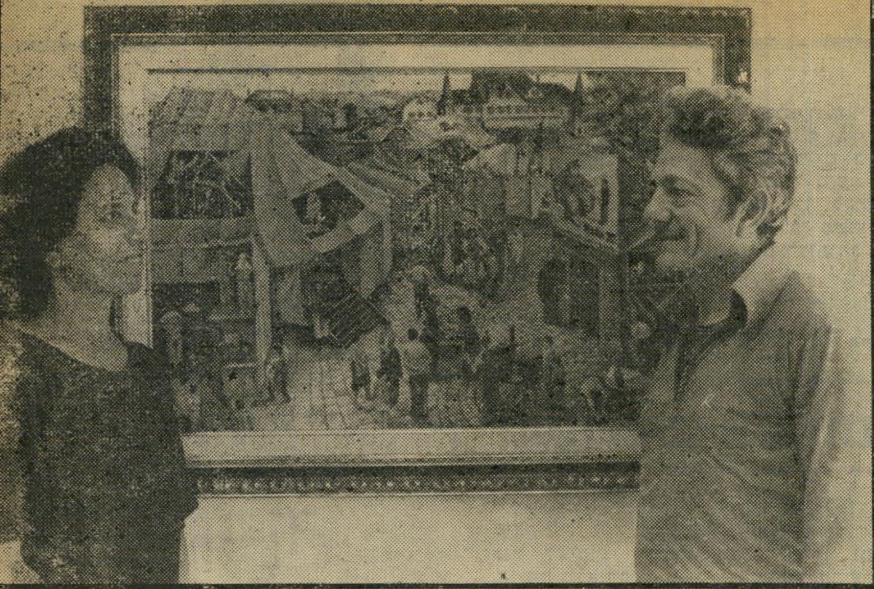
אך פטור בלא כלום — איינאפשר, לכן, הוחלט לקיים ערב סרטי-קולנוע של היצירות יאיר גרבוז, הנרי שלזניאק, יהודית לוי ורפי לביא. אמנים אלה קרוי בים לרפי ברוחם, וסרטים אלה משלחם, שכמותם כבר הוצגו בסינמטק, הם הצגת בכורה שלהם, שתעניין בוודאי את קהל מבקרי המוסיאון.

הסרטים אינם סרטי עלילה רגילים, אלא תוצר של שימוש בשתי המדיות — קולנוע וציור — כשכל סרט עשוי בסיני גון הקרוב לדרך ציורו של האמן שיצרו. נושא סרטו של רפי לביא הוא העיר תל-אביב. בסרט בולט שימוש נרחב ביצירת הוורוד האהוב עליו, וספיקול הי מצלמו אותו מבוסס על מוסיקה בתיזמנו. בסרטו של יאיר גרבוז שולט יסוד סיני פור, כמו בעבודות האחרונות שהציג בי גלרית הקיבוץ. המשותף לכל הסרטים הוא היותם עשויים בשיטת סופר 8, אך בתפישה השונה מקולנוע רגיל. לא מוקד "רוטים" רפי לביא הוא דמות השנוייה מאד במחלוקת. יש שמעריצים את

האמן והאדם ואת יצירתו, ויש שלועגים לו ומבטלים אותו. אולם, רפי לביא, בן הארבעים ושלוש, הפך כבר חלק מההיסטוריה של האמנות הישראלית בתיזמנו. אמן ציוריו נכללים באוספים הקבועים של כל המוסיאונים בארץ, ושל הגלריות היוקרתיות. רפי לביא, הוא ממשיכו הכימי עט-בלעדי של זרם "המופשט הלירי", ש כבש את הארץ בסערה, עם ציורי אריה ארוך המנוח. רבים ניסו לחקות את סיגו נוגו של ארוך. רפי לביא הוא היחידי שהצליח להתמודד עם בעיות המופשט הלירי, וליצור כתבי-יד אישי ומיוחד בציוריו. שכל המתבונן בהם אינו יכול לטעות בהיות יוצרם.

רפי לביא בועט ומורד במוסכמות של הציירים עצמם. ההילה והמיסותרין שנוי טים הציירים ליצור סביבם, באמצעות לבוש מוזנח, שיער פרוץ וחיי משפחה לא סדירים, כל אלה רחוקים ממנו ושנוי אים עליו. הוא איש מישפחה חמים האורב את ביתו. הרדיפה אחר הפירסומה, למען יצירת מיתוסים מזויפים, שמטרתם קידום מכירות ליצירות האמן, שנואה עליו. ולכן הוא גם מתרחק מכל אירוע חברתי נוצץ. "לא מקל-רועים או איוה בגד משונה יקנו לצייר את היוקרה ש-אליה הוא שואף", טוען רפי.

השנים הטובות. את ידיעותיו על מבקרי האמנות בארץ איננו מסתיר. לדעתו, המוגבלות של רוב מבקרי-האמנות, שנובעת מכך שאינם ציירים או בעלי רקע אמנותי, מונעת מהם את האפשרות לבקר אמנות. כדי להצליח בביקורת, על המבקר לדעת רפי, להיות גם אמן מצי-לית. בכלל, כל אוצרי האמנות והמבקרים אינם מסוגלים להעלות או להוריד אמן. האם מנהלו לשעבר של מוסיאון תל-אביב, חיים גמזו, הצליח להוריד את זריצקי או להעלות צייר אחר? כל אלה שנמצאים ליד האמנות, לדעתו של רפי, יכולים רק לעזור לעצם העניין בדיבור או בכתובה, אך לא להשפיע על האמנות עצמה לרעה או לסובה. רק האמנים עצ-

נחום ורחל גלבוע ליד הציור "קרקס" של נחום זכרונות מהילדות בבולגריה

"צלם בשדרות רוטשילד" * זכרונות מתל-אביב הקטנה

מם יכולים להשפיע. הוא זוכר בדברי יגאל תומרקין: "מי היה זוכר את דוכס פירנצה, לורנצו דה-מדיצ'י, לולא פסליו של מיכאלאנג'לו?" תערוכת-יחיד של רפי לביא במוסיאון תל-אביב איננה תערוכה טרנספסקטי-בית. אין זו תערוכה שתיציג את כל תקופות יצירתו לפי סדר כרונולוגי. שבו יעיים לפני התערוכה, עדיין לא ידע רפי אילו עבודות — מתוך שמונים העבודות שהוא בחר וששרה ברייטברג, האוצרת, עזרה לו למיין — תוצגנה, את המיון ערך לפי קנה-המידה האחד — היצירות הנחשבות בעניין כטובות ביותר. כשמייך

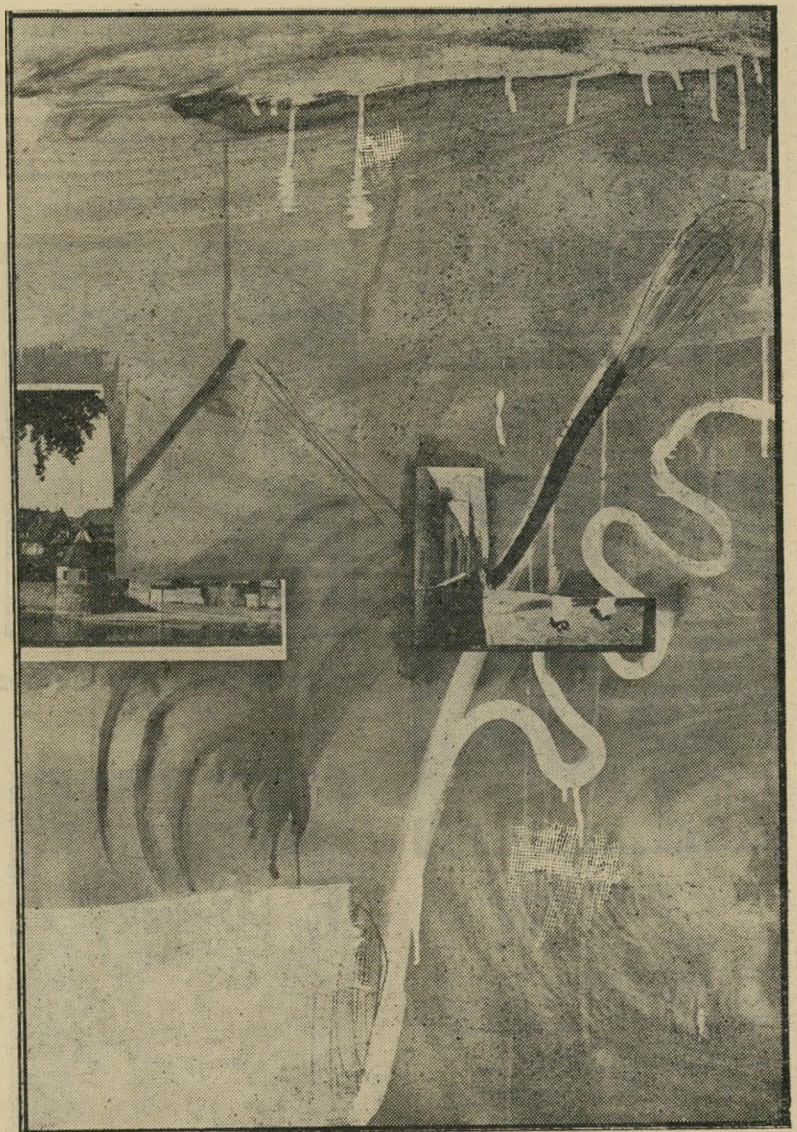
"נערה" של רחל גלבוע נוף דומה בעיבוד שונה

את ציורו, הסתבר לו שישנן בחייו שנים טובות יותר וטובות פחות. ישנן יצירות שלו, כמו מתחילת שנות השישים, שהפכו ידועות, ונעשו מעין סמל אישי שלו, אך דווקא אותן, משום מה, בחר שלא להציג. השנים שלדעתו היו הטובות ביותר מבחינתו כאמן, הן '68-69, שהן גוביו המבוא, והשנים '75-76, הוא עצמו אהב רק את היצירות שיצר בגיל שלושים. בדר-לכלל, אהב אמן להציג את יצירותיו האחרונות. רפי, בחר שלא להציג את יצירות השנתיים האחרונות, מפני שלדעתו הן חלשות.

הצוענים של סופיה

באחד מציוריו של נחום גלבוע, הקרקס, נראים הצוענים, שאותם הוא זוכר כמוסיר קאים של שנות ילדותו, האשה השמנה ריטה, שהציגה את מישמניה לראווה, הלוליינים, הליצנים וכל שאר הדמויות שנטלו חלק בהופעות הקירקס בהגיהפס"ח, שאותם אהב נחום בילדותו בסופיה. את כל אהבות הילדות, הוא מתאר בי ציורים מלאי נוסטלגיה, בתערוכה החד-שה שלו בגלריה אוגורית. כיום מתבטאת הנוסטלגיה שלו בציורי ימים ומקומות ש-היו וכימעט שאינם עוד בתל-אביב הקטנה. הצייר הבולגרי הפך נושא הדגל של הי-נוסטלגיה לארץ-ישראל הישנה.

את ציורו האוטוביוגרפי סופיה עיר הולדתו רכש כבר מוסיאון תל-אביב בי תחילת העשור. כדי למנוע את הטרחה הבהבה שבהשאלת הציור (כשרצה לצלמו לצורך סרט טלוויזיה, שנעשה עליו ועל

"חורף 80-79" של רפי לביא, בעיטה ומרידה במוסכמות